

O‘ZBEKISTONDA MIGRANTLAR VA TURISTLAR XAVFSIZLIGI MUAMMOLARI

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi

Magistratura tinglovchisi

Egamberdiev Maksad Avazovich

Anotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda turizm sohasining jadal rivojlanishi sharoitida yuzaga kelayotgan xavfsizlik muammolari tahlil qilinadi. Xususan, xorijiy tashrif buyuruvchilar bilan bog‘liq xatarlar, ularning kelib chiqish omillari va mamlakat jamoat xavfsizligiga ta’siri yoritiladi. Shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olish, profilaktika choralarini kuchaytirish hamda xavfsiz turistik muhitni shakllantirish masalalari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: turizm, xavfsizlik, xorijiy tashrif buyuruvchilar, jinoyatchilik, huquqbuzarlik, profilaktika, jamoat tartibi, turistik muhit.

Аннотация: В данной статье анализируются проблемы безопасности в туристической сфере Узбекистана в условиях её активного развития. Особое внимание уделяется рискам, связанным с иностранными посетителями, причинам их возникновения и их влиянию на общественную безопасность. Также рассматриваются вопросы профилактики правонарушений и обеспечения безопасной туристической среды.

Ключевые слова: туризм, безопасность, иностранные посетители, преступность, правонарушения, профилактика, общественный порядок, туристическая среда.

Annotation: This article analyzes security issues in Uzbekistan’s tourism sector in the context of its rapid development. It focuses on risks associated with foreign visitors, the factors contributing to these risks, and their impact on public safety. The study also addresses crime prevention measures and the importance of ensuring a safe tourism environment.

Keywords: tourism, security, foreign visitors, crime, offenses, prevention, public order, tourism environment

O‘zbekiston Respublikasining “Turizm to‘g‘risida”gi Qonuni (2019-yil 18-iyulda Prezident tomonidan imzolangan) turizmni huquqiy tartibga solishning asosiy hujjatidir. Ushbu qonunda **turizm** quyidagicha ta’riflanadi: turizm — shaxslarning bo‘sh vaqtini o‘tkazish, dam olish, tibbiyot, madaniyat, ta’lim, sport va boshqa maqsadlarda doimiy yashash joyidan tashqariga vaqtinchalik chiqishi hamda turizm infratuzilmasidan foydalangan holda xizmatlar ko‘rsatish bilan bog‘liq

faoliyatdir. Qonun turizmning davlat siyosati, turizm huquqlari kafolatlari, xavfsizlikni ta'minlash va turistik faoliyatni tartibga solishning asosiy tamoyillarini belgilaydi[1].

Zamonaviy globallashtirish davrida aholining hududiy harakatchanligi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning ajralmas qismiga aylandi, biroq migratsiya, immigratsiya va turizm tushunchalarini o'zaro farqlash ilmiy va amaliy jihatdan muhim hisoblanadi.

Migratsiya (lot. *migratio* — ko'chish) inson harakatchanligini ifodalovchi eng keng tushuncha bo'lib, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro Migratsiya Tashkiloti (IOM) ta'rifiga ko'ra, u shaxsning o'z yashash joyini vaqtincha yoki doimiy ravishda o'zgartirish maqsadida davlat chegaralari orqali yoki mamlakat ichida harakatlanishini anglatadi.

Ushbu jarayonning bir qismi sifatida **immigratsiya** (lot. *immigro* — ko'chib kirish) tushunchasi namoyon bo'ladi; u chet el fuqarolarining muayyan bir mamlakatga uzoq muddat yashash, mehnat qilish yoki fuqarolik olish niyatida kirib kelishini anglatib, qabul qiluvchi jamiyatning demografik va iqtisodiy tarkibiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Migratsiyadan farqli o'laroq, **turizm** (frans. *tour* — aylanish) tushunchasi Butunjahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) tomonidan insonlarning o'z doimiy yashash joyidan tashqariga dam olish, sog'lomlashtirish yoki madaniy tajriba orttirish maqsadida, bir yildan oshmaydigan muddatga vaqtincha borishi sifatida tavsiflanadi. Turizmning asosiy farqi shundaki, sayyoh borgan hududida daromad olish bilan bog'liq faoliyat bilan shug'ullanmaydi, aksincha, u yerda iste'molchi sifatida ishtirok etadi. Xulosa qilib aytganda, migratsiya va immigratsiya inson kapitalining qayta taqsimlanishiga va hayot tarzining tubdan o'zgarishiga yo'naltirilgan bo'lsa, turizm qisqa muddatli rekreatsion xarakterga ega bo'lib, davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy va madaniy almashinuvni ta'minlovchi vosita bo'lib xizmat qiladi.[2]

Milliy statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra. So'nggi yillarda O'zbekiston turizm sohasida misli ko'rilmagan o'sishni boshdan kechirmoqda. Milliy statistika qo'mitasining dastlabki ma'lumotlariga ko'ra, **2025-yilda mamlakatga turizm maqsadida 11,7 million nafar xorijiy fuqaro** tashrif buyurgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2024-yilga nisbatan 46,8 foizga oshgan. 2026-yilning yanvar-fevral oylarida esa 1,7 milliondan ortiq xorijiy turist kelgan (o'tgan yilning shu davriga nisbatan 33 foiz o'sish). Hukumat 2026-yilda 12 million, 2030-yilga borib esa 20 milliongacha xorijiy mehmonni qabul qilishni rejalashtirmoqda. Asosiy manba davlatlar — Qirg'iziston (3,3 mln), Tojikiston va Qozog'iston (har biri 2,7 mln), Rossiya, Afg'oniston va Xitoydir.[3]

Bu jadal o'sish iqtisodiy jihatdan katta foyda keltirmoqda: turizm xizmatlari eksporti milliardlab dollarlarga yetmoqda, ish o'rinlari ko'paymoqda va infratuzilma

rivojlanmoqda. Biroq, xorijiy tashrif buyuruvchilar sonining keskin ortishi turizm sohasidagi xavfsizlik muammolarini ham dolzarblashtirmoqda.

O'zbekiston so'nggi yillarda turizm sohasida jadal va barqaror o'sishni boshdan kechirmoqda. Mamlakat boy tarixiy-merosiy, madaniy va tabiiy salohiyatiga ega bo'lib, "Buyuk Ipak yo'li"ning markazida joylashgani tufayli xorijiy sayyohlar uchun tobora jozibali yo'nalishga aylanmoqda.

Turistlarning yoshi bo'yicha taqsimoti shuni ko'rsatadiki, eng faol guruh 31–55 yoshdagilar (taxminan 5,4 million) bo'lib, ular orasida oilaviy va madaniy turizmga qiziqish yuqori. Shuningdek, 200 ga yaqin davlatdan sayyohlar tashrif buyurgan[4].

Turizm bugungi kunda har qanday mamlakat uchun eng muhim strategik sohalardan biriga aylangan. Turizm nafaqat dam olish va sayohat qilish vositasi, balki iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi, madaniy almashinuvni kuchaytiruvchi, ish o'rinlarini yaratuvchi va mamlakatning xalqaro obro'sini oshiruvchi kuchli vositadir. O'zbekiston kabi boy tarixiy va madaniy merosga ega davlat uchun turizm ayniqsa katta ahamiyatga ega.

Birinchidan, **turizm iqtisodiy jihatdan juda muhim**. U valyuta tushumini oshiradi, eksportning muhim manbaiga aylanadi va mamlakat iqtisodiyotini xilma-xil qilishga yordam beradi. 2025-yilda O'zbekistonda turizm xizmatlari eksporti 4,4 milliard dollardan oshgan bo'lib, bu ko'rsatkich mamlakatga katta miqdorda xorijiy valyuta olib kirdi. Turizm sanoati mehmonxonalar, transport, restoranlar, suvenirler, gid xizmatlari va ko'plab boshqa yo'nalishlarda ish o'rinlarini yaratadi. Natijada, aholining daromadi oshadi va kambag'allikni qisqartirishga hissa qo'shadi.

Ikkinchidan, **turizm infratuzilmani rivojlantiradi**. Turistlar oqimi ortishi bilan yo'llar, aeroportlar, temir yo'llar, mehmonxonalar, madaniy obidalar va shaharlarning umumiy qiyofasi yaxshilanadi. Bu nafaqat xorijiy mehmonlar, balki mahalliy aholi uchun ham qulay muhit yaratadi. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan katta loyihalar — yuqori tezlikdagi temir yo'llar, zamonaviy mehmonxonalar va turistik markazlar aynan turizm talabi asosida qurilmoqda.

Uchinchidan, **turizm madaniy va ijtimoiy ahamiyatga ega**. U turli xalqlar va madaniyatlar o'rtasidagi aloqani mustahkamlaydi, o'zaro tushunish va hurmatni oshiradi. O'zbekistonning boy tarixiy merosi — Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi Jahon merosi obidalarini orqali millionlab odamlar O'zbekiston tarixi, madaniyati va qadriyatlarini yaqindan bilib oladi. Bu mamlakatning xalqaro obro'sini oshiradi.

To'rtinchidan, **turizm ekologik va barqaror rivojlanishni rag'batlantirishi mumkin**. To'g'ri boshqarilganda turizm tabiatni saqlash, mahalliy hunarmandchilikni qo'llab-quvvatlash va an'anaviy qishloq xo'jaligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Agroturizm, ekoturizm va etnoturizm kabi yo'nalishlar orqali mahalliy jamoalar daromad topishi va atrof-muhitni asrashga qiziqishi ortadi[5].

Biroq, turizmning ijobiy tomonlari bilan birga ba'zi xatarlari ham mavjud. Turistlar sonining keskin ortishi mayda jinoyatchilik, infratuzilma bosimi, ekologik muammolar va madaniy ta'sir kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun turizmni faqat miqdoriy emas, sifatli va barqaror rivojlantirish zarur.

O'zbekiston turizm sohasi so'nggi yillarda misli ko'rilmagan sur'atlar bilan rivojlanayotgan bo'lsa-da, bu o'sish bir qator jiddiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Eng asosiy muammolardan biri — **infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligidir**. Turistik shaharlar o'rtasidagi transport bog'lanishi zaif, yo'llar va aviaparvozlar narxi yuqori, ko'plab hududlarda mehmonxonalar, restoranlar va ko'ngilochar maskanlar yetishmaydi.

Ikkinchi muhim muammo — **malakali kadrlar tanqisligi**. Turizm va mehmonxona sohasida xizmat ko'rsatish sifati past bo'lib, ingliz va boshqa xorijiy tillarni yaxshi biladigan gidlar, menejerlar va xodimlar yetarli emas.

Uchinchi muammo — **xizmat ko'rsatish sifati va raqobatbardoshlikning pastligi**. Ko'plab joylarda narxlar yuqori bo'lsa-da, xizmat sifati xalqaro standartlarga javob bermaydi. Bunga qo'shimcha ravishda, **xorijda marketing va targ'ibotning zaifligi**, raqamli platformalarning yetarli emasligi, shuningdek, turistik joylarda **xavfsizlik va qulaylik masalalari** (video kuzatuv, yoritish, norasmiy taksilar, firibgarlik) hamon dolzarbligicha qolmoqda. So'nggi paytlarda **overtourism** (ortiqcha turist oqimi), madaniy meros obidalariga bosim, gentrifikatsiya (mahalliy aholining ko'chib ketishi) va ekologik muammolar ham yangi xatar sifatida paydo bo'lmoqda.

Ushbu muammolarni hal etish bo'yicha hukumat tomonidan bir qator amaliy choralar ko'rilmogda. **Turizm politsiyasi** tashkil etilib, turistik hududlarda xavfsizlik kuchaytirildi. "Xavfsiz taksi" loyihasi ishga tushirilmoqda, turistik obyektlarda video kuzatuv tizimlari kengaytirilmoqda. Malakali kadrlar tayyorlash maqsadida turizm va mehmonxona yo'nalishidagi o'quv yurtlari soni ko'paytirilmoqda, xorijiy tillarni o'rganish bo'yicha maxsus kurslar tashkil etilmoqda.

O'zbekistonda xorijiy turistlarning xavfsizligini ta'minlash maqsadida **turizm politsiyasi** 2019-yil iyun oyida tashkil etilgan. Toshkent shahar Ichki ishlar bosh boshqarmasi qoshida **Turizm xavfsizligi boshqarmasi** ochilgan bo'lib, unda hozirda 40 dan ortiq xodim doimiy faoliyat yuritmoqda. Shu yili Samarqand, Buxoro, Xiva va boshqa yirik turistik shaharlarda ham maxsus xavfsiz turizm bo'limlari tashkil etilgan. Masalan, Samarqand viloyatida turizm politsiyasi tarkibida **58 nafar xodim** ishlaydi, ulardan 9 nafari ayol xodimlardir.

Turizm politsiyasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

-turistlar eng ko'p tashrif buyuradigan hududlarda (Registon maydoni, Shah-i-Zinda, Ichan Qal'a, Chorsu va Alay bozorlari, Toshkentning tarixiy markazi) doimiy patrul xizmatini olib borish;

-xorijiy mehmonlarga yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish, adashgan yoki muammoga duch kelgan turistlarga tezkor yordam berish;

-mayda o‘g‘rilik, cho‘ntak kesish, firibgarlik (soxta politsiyachilar tomonidan aldash) va norasmiy taksi bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning oldini olish;

-turistlarga huquqiy maslahat berish, tibbiy yordam chaqirish va axborot taqdim etish;

-jamoat tartibini saqlash va turistik obyektlarda xavfsiz muhitni yaratish.

Turizm politsiyasi xodimlari ingliz tilini, ba’zilari esa xitoy, koreys va yapon tillarini yaxshi bilishadi. Ularning ish uslubi xushmuomala va mehmondo‘stlikka asoslangan bo‘lib, ko‘pincha turizm axborot markazlari yonida joylashgan maxsus punktlarda xizmat ko‘rsatishadi. Turistlar istalgan vaqtda ularga murojaat qilishi mumkin.[6]

Raqamli transformatsiya yo‘nalishida yagona turizm platformasi yaratilmoqda, unda mehmonxona bron qilish, chiptalar va ekskursiyalarni bir joydan sotib olish imkoniyati paydo bo‘ladi. Transport infratuzilmasini yaxshilash maqsadida 2026-yilda 4000 km yo‘llarni rekonstruksiya qilish va aviaparvozlar sonini keskin oshirish rejalashtirilgan. Bundan tashqari, yangi turizm turlari (ekoturizm, agroturizm, sanoat va ilmiy turizm) faol rivojlantirilmoqda hamda xalqaro marketingni kuchaytirish uchun xorijiy hamkorliklar kengaytirilmoqda. Umuman olganda, O‘zbekiston turizm sohasidagi muammolarni bartaraf etish yo‘lida muayyan qadamlar tashlamoqda. Biroq, bu muammolarni to‘liq hal qilish uchun infratuzilma, kadrlar tayyorlash va xizmat sifatini oshirish yo‘nalishidagi ishlarni yanada tezlashtirish, barqaror turizm tamoyillariga qat’iy rioya qilish va mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olish zarur. Faqat shu yo‘l bilan turizm mamlakat iqtisodiyotining haqiqiy yetakchi tarmog‘iga aylanishi va xorijiy mehmonlar uchun chinakam jozibali yo‘nalish bo‘lib qolishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston turizmining kelajagi juda istiqbolli bo‘lib, u mamlakat iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlaridan biriga aylanishi mumkin. So‘nggi yillarda erishilgan 11,7 million turistlik rekord natija va hukumatning 2030-yilga mo‘ljallangan 20 million turist qabul qilish strategiyasi mamlakatning ulkan turizm salohiyatini yaqqol namoyon etmoqda. Turizm nafaqat xorijiy valyuta tushumini oshirish va ish o‘rinlarini yaratish vositasi, balki O‘zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosini dunyoga tanitish va xalqaro obro‘sini mustahkamlashning muhim omiliga aylangan.

Biroq, turistlar oqimining keskin ortishi bilan birga infratuzilma, xizmat ko‘rsatish sifati, malakali kadrlar tanqisligi va xavfsizlik masalalari kabi bir qator muammolar ham dolzarbligicha qolmoqda. Ushbu muammolarni o‘z vaqtida va samarali hal etish, xususan turizm politsiyasini yanada kuchaytirish, infratuzilmani

modernizatsiya qilish, xizmat sifatini xalqaro standartlarga yetkazish va barqaror turizm tamoyillariga qat'iy rioya qilish zarur bo'lib turibdi.

Faqat shu yo'l bilan O'zbekiston dunyoning eng jozibali va xavfsiz turistik yo'nalishlaridan biriga aylanishi, xorijiy mehmonlarning ishonchini to'liq qozonishi, mamlakatning iqtisodiy o'sishini ta'minlashi va uzoq muddatli iqtisodiy hamda ijtimoiy foyda ko'rishi mumkin. Natijada, turizm O'zbekiston uchun nafaqat daromad manbai, balki milliy g'urur va xalqaro hamkorlikning muhim ramziga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risida"gi Qonuni (O'RQ-549-son, 2019-yil 18-iyul). Rasmiy manba: <https://lex.uz/docs/-4428097>
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). 2025-yilda O'zbekistonga 11,7 million nafar xorijiy turist tashrif buyurgani to'g'risida dastlabki ma'lumotlar.
3. O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi. (2026). Turizm politsiyasi faoliyati haqida rasmiy ma'lumot. <https://uzbekistan.travel/uz/o/turizm-politsiyasi/>
4. Kun.uz. (2025, 30-dekabr). 2025-yilning 11 oyida O'zbekistonga 10,7 million turist tashrif buyurgani haqida. <https://kun.uz/news/2025/12/30/2025-yilning-11-oyida-ozbekistonga-107-mln-turist-tashrif-buyurdi>
5. UzDaily.uz va Tashkent Times. (2026). Uzbekistan Welcomes 11.7 Million Tourists in 2025.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining turizm faoliyatini tartibga soluvchi qarorlari (2017–2022 yillar).